

ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ

Смокович М. І.,

*доктор юридичних наук, доцент,
Голова Касаційного адміністративного
суду у складі Верховного Суду,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1710-4044>
smokovichm@ukr.net*

Смокович М. І. Дотримання правил адміністративної юрисдикції як конституційна гарантія судового захисту.

У статті автор обстоює твердження, що порушення вимог юрисдикції суду не може становити непереборний процесуальний бар'єр для позивача у судовому процесі, пов'язаного із захистом та відновленням його порушених конституційних прав. Такий висновок зроблено за результатами порівняльно-правового аналізу положень КАС України, предметом правового регулювання яких є вирішення правової ситуації, що пов'язана з юридичним фактом встановлення непідсудності тієї чи іншої справи юрисдикції адміністративному суду. Чинний КАС України унормував вичерпний перелік підстав для повернення позовної заяви позивачеві, серед яких такої підстави, як «справа не підсудна цьому адміністративному суду», немає. Констатовано, що наразі КАС України фактично забороняє адміністративному суду повертати позовну заяву позивачеві, якщо судова справа йому не підсудна. І це правильно. У разі встановлення судом юрисдикційної непідсудності судової справи певному адміністративному суду, позивач не залишається наодинці зі своєю справою. Законодавство зобов'язало адміністративний суд запропонувати позивачу вчинити певні юридично значимі дії з метою реального забезпечення його гарантій на судовий захист своїх прав і свобод. Такий підхід законодавця напряму пов'язаний з необхідністю забезпечення оптимальної можливості реалізації принципів правової визначеності, доступності кожного до правосуддя, законності і верховенства права в цілому.

У статті зроблено висновок, що окремі питання судового адміністративного процесу, які пов'язані з юрисдикційним підпорядкуванням справ, потребують законодавчого доунормування задля подолання певної правової невизначеності, з якою може стикнутися позивач у суді першої інстанції.

Ключові слова: адміністративна юрисдикція, адміністративний суд, підстави повернення позовної заяви позивачеві.

Smokovych M. Observance of the rules of administrative jurisdiction as a constitutional guarantee of judicial protection.

In the article, the author argues that the violation of the jurisdiction of the court can not be an insurmountable procedural barrier for the plaintiff in court proceedings related to the protection and restoration of his violated constitutional rights. This conclusion is based on the results of comparative legal analysis of the provisions of the CAS of Ukraine, the subject of legal regulation of which is to resolve the legal situation related to the legal fact of establishing the jurisdiction of a case of jurisdiction of the administrative court. The current CAS of Ukraine has regulate an exhaustive list of grounds for returning the statement of claim to the plaintiff, among which there is no such ground as «the case is not subject to this administrative court». It is stated that currently the CAS of Ukraine actually prohibits the administrative court from returning the statement of claim to the plaintiff if the court case is not within its jurisdiction. And rightly so. If the court establishes jurisdictional jurisdiction of a case to a certain administrative court, the plaintiff is not left alone with his case. The law require the administrative court to invite the plaintiff to take certain legally significant actions in order to provide real guarantees for the judicial protection of his rights and freedoms. This

approach of the legislator is directly related to the need to ensure the optimal possibility of implementing the principles of legal certainty, access to justice, legality and the rule of law in general.

The article have done concludes that certain issues of judicial administrative proceedings, which are related to the jurisdiction of cases, need to be legally regulated in order to overcome some legal uncertainty that the plaintiff may face in the court of first instance.

Key words: administrative jurisdiction, administrative court, grounds for returning the statement of claim to the plaintiff.

Постановка проблеми. Архітектоніка законодавчих змін, внесених до КАС України протягом крайніх п'яти років, в цілому позитивно вплинула на вирішення низки питань процесуального змісту, зокрема й тих, що пов'язані з неправильним визначенням позивачем належного суду в його справі. Наразі законодавець саме на суд поклав обов'язок визначати правильну підсудність тієї чи іншої судової справи і передавати її на розгляд повноважному суду. Відтепер, суд у разі помилкового звернення особи із позовом до суду, якому цей спір непідсудний і, відповідно, він є «неналежним судом у цій справі», повинен (за заявою особи) відправити до суду належної судової юрисдикції справу для її наступного розгляду. Це позитивний крок законодавця, оскільки справа, потрапивши до суду системи судоустрою України, не залишає систему органів правосуддя до її остаточного вирішення належним судом.

Водночас окремі питання судового адміністративного процесу, що пов'язані з юрисдикційним підпорядкуванням справ, зокрема встановленням факту непідсудності справи позивача юрисдикції адміністративному суду, потребують відповідного законодавчого доунормування задля подолання правової невизначеності, з якою може зіткнутися позивач уже в суді першої інстанції. Вирішення таких «процесуальних огріхів» є обов'язком законодавця, належна реалізація якого уможливить упередження нівелювання конституційного права кожного на судовий захист.

Стан опрацювання проблематики. Предметний аналіз наукових праць свідчить, що лівова їх частка стосується різного роду питань у сфері матеріального адміністративного права, орієнтовно лише п'ята частина з них так чи інакше стосується питань адміністративного процесу, з-поміж яких лише окремі науковці вдаються до предметного аналізу положень КАС України, законодавче втілення досліджень яких спрямовано на посилення гарантій судового захисту особи адміністративними судами. Ними є: М. П. Кучерявенко [1], Р. С. Мельник і В. М. Бевзенко [2], Я. О. Берназюк [3], Т. О. Коломоєць [4] та інші, праці яких заслуговують на предметну увагу. Проте перманентна зміна законодавства і пов'язана з цим кореляція процесуальної правомочності суб'єктів правовідносин, зумовлюють оновлення процедури судового процесу, зокрема, й кореляцію судової практики, що вимагає нових предметних обґрунтувань та досліджень.

Метою статті є виявлення можливих недоврегулювань чи/або прогалин національного процесуального законодавства, пов'язаних з юрисдикційним підпорядкуванням справ, що мають місце у разі встановлення факту непідсудності тієї чи іншої справи юрисдикції адміністративному суду.

Виклад основного матеріалу. Конституція України визначила, що правосуддя в Україні здійснюють виключно суди (*стаття 124*), і кожному гарантовано судовий захист конституційних прав і свобод, його право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб тощо (*стаття 55*). Національне і міжнародне законодавство встановило принцип спеціалізації судів з метою забезпечення ефективної та якісної роботи судової системи. Це означає, що «ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи в суді, до юрисдикції якого вона віднесена процесуальним законом» (*стаття 8 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII*).

Національні суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення. Кожен суд системи судоустрою уповноважений розглядати і вирішувати тільки ті справи (спори), які віднесені до його відання законодавчими актами. З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди (частина 5 *стаття 125 Конституції України*). Отже, на кожний повноважний суд системи судоустрою України, зокрема й адміністративні суди, покладається конституційний обов'язок здійснювати розгляд і вирішення справ, віднесених процесуальним законодавством до його юрисдикції, що є невід'ємною і визначальною складовою його державно-владних повноважень.

Водночас, нерідко судовий захист, який інституційно і функціонально спрямований на ефективне та якісне відновлення порушених конституційних прав особи, «гальмується» через помилки юрисдикційного характеру. Судова юрисдикція є важливим інститутом процесуального права, що покликаний розмежувати компетенцію різних ланок судової системи держави і різних видів спеціалізованого судочинства. При цьому, «класичними» критеріями розмежування судової юрисдикції є суб'єктний склад правовідносин, предмет спору, характер спірних матеріальних правовідносин у їхній сув'язно змістовній єдності або ж пряма вказівка в законі на вид судочинства, за правилами якого розглядається та чи інша категорія судових справ.

Адміністративний суд задля правильного визначення власної юрисдикції щоразу повинен здійснювати комплексний аналіз матеріалів у кожній конкретній справі за різними змістовно-видовими параметрами, що зводить до мінімуму можливість порушення вимог юрисдикції спеціалізованих судів.

ЄСПЛ дійшов висновку, що суди як державні органи зобов'язані діяти вчасно, в належний і якомога послідовніший спосіб [5]. Водночас принципи верховенства права, законності, правової визначеності, належного урядування, права на доступ до суду та інші вимагають від держави запровадження системних внутрішніх процедур, які покликані не лише мінімізувати ризик владних помилок, а й забезпечити прозорість і ясність їхнього легітимного вирішення (усунення, виправлення) тощо. Отже, порушення вимог юрисдикції суду не може становити непереборний процесуальний бар'єр для позивача у судовому процесі, пов'язаного із захистом та відновленням його порушених конституційних прав, оскільки це суперечитиме зазначеним вище конституційним принципам.

Адміністративні суди наділені спеціальною судовою юрисдикцією, здійснення якої можливе лише шляхом спеціалізованого судочинства, тому архітектоніка адміністративного судового процесу унормована в КАС України.

Якісне унормування процедури адміністративного судочинства ставиться у пряму залежність щонайменше від таких чинників:

по-перше, повнота компетенційних можливостей спеціалізованого суду, необхідних для ефективного вирішення судової справи. ЄСПЛ, здійснюючи тлумачення пункту 1 статті 6 Конвенції від 4 листопада 1950 року в аспекті розуміння змісту принципу доступу до правосуддя неодноразово наголошував, що суд повинен бути наділений достатньою компетенцією з вирішення справи: «Орган судової влади має бути спроможним вирішити спір про права й обов'язки відповідно до положень Конвенції, а тому він повинен мати право спинятися на питаннях права й факту, що стосуються справи, яку він розглядає»;

по-друге, кожна особа повинна мати не формальну, а реальну можливість доступу до правосуддя. Дійсно, практична реалізація відновлення порушеного права будь-якої особи не має бути обтяжена незрозумілими різноманітними процедурно-правовими чи фактичними перешкодами як на момент її звернення до суду, так і безпосередньо під час самого процесу судового розгляду.

Безперечно забезпечення реальної доступності правосуддя є комплексним процесом, тому ми підтримуємо доктринальну правову позицію у тому, що доступ до правосуддя є широким поняттям, який охоплює принцип доступності права і передбачає широкий спектр заходів і засобів, які забезпечують можливість кожному суб'єкту без зайвих ускладнень не тільки звернутися до судових органів, а й у реальній можливості скористатися перевагами процедури судового розгляду та отримати належний захист своїх прав.

Окремі положення КАС України унормовують процедури в аспекті вирішення правової ситуації, що пов'язана з юридичним фактом встановлення непідсудності справи юрисдикції адміністративному суду. Щоправда такі процедури зазнавали законодавчих змін, що напряду пов'язувалося з необхідністю забезпечення оптимальної можливості реалізації принципу доступності правосуддя. Так, редакція КАС України, що діяла до 15 грудня 2017 року, унормовувала припис: «Позовна заява повертається позивачеві, якщо справа не підсудна цьому адміністративному суду» (*пункт 6 частини 3 статті 108*). При цьому, за вимогами КАС України на суддю покладался обов'язок після одержання позовної заяви, поряд з іншим, з'ясувати: а) чи належить позовну заяву розглядати в порядку адміністративного судочинства; б) відкрити провадження в адміністративній справі на підставі позовної заяви, якщо відсутні підстави для повернення позовної заяви, залишення її без розгляду чи відмови у відкритті провадження у справі (*пункт 4 частини 1 і частини 2 статті 107*).

Отже, суд у разі виявлення юридичного факту подання позову з порушенням правил підсудності під час вирішення питання про відкриття провадження повертав позивачу його позовну заяву у зв'яз-

ку з тим, що справа не підсудна цьому адміністративному суду. Більше того, адміністративний суд не був наділений повноваженнями «передати», «спрямувати» таку судову справу до іншого суду на етапі до «відкриття провадження» у цій справі. За таких обставин, особа залишалася наодинці з чималим спектром проблем: «Що робити далі? Куди йти? До якого суду звертатися? Якого змісту мають бути позовні вимоги?» тощо.

Дещо іншого змісту були правові наслідки для позивача у разі якщо мав місце факт «відкриття провадження» у цій справі і виключно у випадках, коли порушення правил підсудності було виявлено вже після відкриття такого провадження. У такому разі адміністративний суд мав право «передати», «спрямувати» таку справу до іншого суду і лише до початку її судового розгляду.

Проте і така ситуація далеко не в усіх аспектах була прийнятною і зрозумілою для позивача. До прикладу, вкажемо, що позивач у разі повторного звернення до суду (за умов встановлення помилки позивача) вимушений був вдруге сплачувати судовий збір за подання фактично тієї ж самої позовної заяви до належного суду. Водночас суд в ухвалі про повернення позовної заяви, на жаль, не завжди встановлював, якому саме іншому суду підсудна дана справа, що викликало у позивача додаткові складнощі в разі відсутності достовірної інформації щодо, наприклад, зареєстрованого місця проживання відповідача тощо. Отже, початкова редакція КАС України зумовлювала невизначеність правового становища позивача у разі встановлення юридичного факту, пов'язаного з непідсудністю його справи адміністративному суду. КАС України до 2017 року по суті жодним чином не вирішував питання, пов'язане з порушенням правил предметної юрисдикції адміністративного суду.

Водночас чинний КАС України «пропонує» шляхи ефективного вирішення питання у разі встановлення непідсудності справи адміністративній юрисдикції. Так, стаття 169 «Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви» КАС України у частині 4 містить вичерпний перелік підстав повернення позовної заяви позивачеві, проте наразі він уже не містить такої підстави, як «справа не підсудна цьому адміністративному суду», що унеможливує повернення судом цієї позовної заяви позивачу. У такому разі суд зобов'язаний діяти інакше. Як? До прикладу, у разі якщо «при відкритті» чи уже «після відкриття» провадження у справі суд встановить, що «справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду», то він «передає адміністративну справу на розгляд іншого адміністративного суду» (пункти 2, 3 частини 1 статті 29 КАС України), тобто передає до суду, який є поважним у цій справі.

Питання про передачу адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого вирішується ухвалою. До прикладу, Верховний Суд в Ухвалі від 15 лютого 2021 р. (справа № 9901/30/21), беручи до уваги приписи пункту 2 частини 1 статті 29 КАС України, постановив передати справу за підсудністю до Львівського окружного адміністративного суду, оскільки при відкритті провадження у справі встановив, що справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду, тому що відповідачем у цій справі є суддя Апеляційного суду Львівської області і заявлені позивачем вимоги у цій справі не підсудні Верховному Суду як суду першої інстанції [6].

За правилами територіальної підсудності, установленими вимогами статті 25 КАС України, адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.

Окружним адміністративним судам підсудні всі адміністративні справи, крім визначених частиною 1 статті 20 КАС України (частина 2 статті 20 КАС України). За частиною 5 статті 171 КАС України, якщо за результатами отриманої судом інформації буде встановлено, що справа не підсудна цьому суду, суд надсилає справу за підсудністю в порядку, встановленому статтею 29 цього ж Кодексу. Позивачі та відповідач у справі № 9901/30/21, як встановлено з матеріалів позовної заяви, проживають у місті Львів. На територію Львівської області і відповідно міста Львів, як впливає з Указу Президента України «Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі» від 16 листопада 2004 р., №1417/2004 [7], поширюються повноваження Львівського окружного адміністративного суду.

Отже, сув'язний предметний аналіз матеріалів цієї справи і процесуального законодавства дозволив Верховному Суду при відкритті провадження у справі установити, що означена справа підсудна

не Верховному Суду, а Львівському окружному адміністративному суду за місцем проживання позивача та місцезнаходженням відповідача.

Водночас непідсудність справи Верховному Суду була встановлена при відкритті провадження й в іншій справі, предмет позовних вимог якої стосувався визнання постанови Центральної виборчої комісії від 11 січня 2019 р., № 49 про відмову в реєстрації позивача кандидатом в Президенти України неправосудною та її скасування [8].

Зауважимо, що Верховному Суду як суду першої інстанції за частиною 4 статті 22 КАС України підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України тощо.

Отже, Касаційному адміністративному суду у складі Верховного Суду підсудні як суду першої інстанції виключно справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією кінцевих результатів виборів. Проте позовні вимоги у цій справі не стосувалися оскарження рішення, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії щодо встановлення результатів виборів в розумінні частини 4 статті 22, частини 3 статті 273 КАС України. З огляду на наведене, справу було передано до Шосто-го апеляційного адміністративного суду, який є повноважним у цій справі. Щоправда, таку ухвалу може бути оскаржено. За таких обставин передача адміністративної справи з одного суду до іншого здійснюється наступного дня після закінчення строку на оскарження такої ухвали, а в разі подання апеляційної скарги – уже після залишення її без задоволення. Отже, у разі встановлення судом юрисдикційної непідсудності судової справи певному адміністративному суду, позивач не залишається наодинці зі своєю справою, оскільки суд фактично пропонує «покрокову карту» наступних його дій у відповідному судовому процесі з метою реального забезпечення гарантій на судовий захист своїх прав і свобод.

Велика Палата Верховного Суду в аспекті правильного застосування судами пунктів 2, 3 частини 1 статті 29 КАС України у Постанові від 26 серпня 2019 р. (справа № 855/364/19) надала важливе роз'яснення: «Стаття 29 КАС України встановлює правила передачі адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого і наводить перелік умов, коли така передача можлива. В основному підставами для передачі справи є чинники, що впливають на дотримання правил територіальної підсудності. Змістовним підтвердженням цьому є використання в нормах цієї статті характерних формулювань, які вказують на цей вид підсудності, як-от «про обов'язок передати справу за місцем проживання (перебування) відповідача» (пункт 1 частини першої цієї статті); або якщо «...справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду» (пункт 2 частини першої цієї статті); або якщо «...суд встановить, що справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду» (пункт 3 частини першої цієї статті); чи якщо «...неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи» (пункт 4 частини першої цієї статті); або ліквідовано, або з визначених законом підстав припинено роботу адміністративного суду, який розглядав справу, та однією із сторін у справі є суд, в якому розглядається справа, або суддя цього суду» [9].

Отже, за правовою позицією Великої Палати Верховного Суду правильне застосування судами пунктів 2, 3 частини 1 статті 29 КАС України полягає в тому, що ці положення потрібно тлумачити і застосовувати не буквально, а розширено. Це означає можливість передачі справи не тільки між судами одного інстанційного рівня різної територіальної юрисдикції, а й між судами різного інстанційного рівня відповідно до встановленої законом виключної підсудності, зокрема у взаємозалежному і взаємообумовленому зв'язку з положеннями, що стосуються функціонування видів підсудності в адміністративному судочинстві.

Важливим аспектом судового процесу, який має позитивний вияв стосовно й позивача, є принцип заборони спорів про підсудність між судами. Цей принцип логічно впливає зі змісту положень статті 30 КАС України, за якими: «Адміністративна справа, передана з одного адміністративного суду до іншого в порядку <...> повинна бути прийнята до провадження адміністративним судом, до якого вона надіслана». Це вказує, що судова справа обов'язково має бути прийнята до провадження тим судом, якому вона надіслана.

Позитивним є й те, що законодавець передбачив в аспекті розгляду судом уже «переданої» йому справи можливість настання випадку, «коли в процесі розгляду справи вона стала підсудною іншому адміністративному суду». Законодавець визначив, що «справа, прийнята адміністративним судом до

свого провадження з додержанням правил підсудності», «повинна бути ним розглянута» по суті, що передбачає ухвалення рішення у цій справі.

Отже, КАС України позитивно унормував питання для позивачів у разі неправильного визначення ними належного суду, оскільки відтепер саме на суд покладається обов'язок визначити правильну підсудність справи позивача і передати її на розгляд повноважному суду. Тобто, сутність даного принципу полягає в тому, що справа, потрапивши до суду системи судоустрою України, не виходить із системи органів правосуддя до її вирішення належним судом.

Водночас окремі питання судового адміністративного процесу, що пов'язані з юрисдикційним підпорядкуванням справ, зокрема встановленням факту непідсудності справи юрисдикції адміністративному суду, потребують законодавчого доунормування задля подолання правової невизначеності.

Справа в тому, що КАС України зобов'язав суд лише «апеляційної або касаційної інстанції» у разі закриття провадження у справі з підстави «якщо справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства» (*пункт 1 частини 1 статті 238*) здійснити предметні роз'яснення процесуального характеру позивачу щодо його наступних кроків (*який суд у його справі є належним і чому саме цей суд є належним, в який строк потрібно до нього звернутися та ін.*), проте і донині відкритим залишається питання: чому законодавець не надав можливість спрямування справи за заявою позивача про направлення справи за встановленою юрисдикцією судам першої інстанції.

Узагальнюючи наведене вище та беручи до уваги конституційно визначені вимоги щодо забезпечення доступності до правосуддя, є законодавча доцільність і практична необхідність надати судам першої інстанції такі ж процесуальні повноваження як і судам вищих інстанцій. Зокрема, у разі закриття провадження у справі з підстави «якщо справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства» зобов'язати суд роз'яснити позивачу його наступні кроки з метою вирішення справи належним судом. Це надало б позивачу можливість у найкоротші строки виправити помилку і без зволікань та юрисдикційної плутанини відновити своє порушене право в судовому порядку. Таке правове регулювання є доцільним і витребуваним практикою судочинства.

Список використаних джерел:

1. Кучерявенко М. П. До проблеми визначення юрисдикційності податкових спорів. *Фінансове право*. 2013. № 1 (23). С. 17 – 20.
2. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. *Загальне адміністративне право: навчальний посібник* / За заг. ред. Р. С. Мельника. К.: Ваїте, 2014. 376 с.
3. Берназюк Я. О. Окремі питання розмежування предметної юрисдикції судів у справах за участю органів місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту*. Ужгород, 2018. Т. 2. Вип. 49. С. 170 – 173.
4. Коломоєць Т. О. Розмежування юрисдикційних повноважень між адміністративними та господарськими судами: окремі проблемні питання сьогодення. *Вісник Запорізького нац. ун-ту*. 2009. № 1. С. 69 – 78.
5. Рішення ЄСПЛ у справі «Беєлер проти Італії» (*Beyleger v. Italy*) від 5 січня 2000 р. (заява № 33202/96) URL <https://ips.ligazakon.net/document/so2462/>.
6. Ухвала Верховного Суду від 15 лютого 2021 р. (справа № 9901/30/21) URL <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94873421>.
7. Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі: Указ Президента України від 16 листопада 2004 р., № 1417/2004 URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417/2004#Text>
8. Ухвала Верховного Суду від 11 січня 2021 р. (справа № 9901/9/21) URL <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94044253>.
9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26 серпня 2019 р. (справа № 855/364/19) <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/83870667>.